

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1980

1980

BRNO 1982

einer Luftrekonoszierung sowie Fliegeraufnahmen.

Die Hauptausgrabungsarbeiten konzentrierten sich auf die Akropolis, wo ihr östlicher Teil gemeinsam mit der Kante des Hanges untersucht wurden, mit dem Ziele eine eventuelle Konstruktion oder irgendeine andere Festigung der Hangkante festzustellen. Das gewonnene Material können wir an das Ende des 8.-9. Jahrhunderts legen. Eine durchbrannte Schicht und eine Reihe von Steinen deuten die Möglichkeit der Entdeckung einer Fortifikation bei der weiteren Grabung an.

Der Schnitt durch den inneren Hauptwall der Akropolis oberhalb des Grabens, trug zur Klärung seines Ursprunges bei. Der erdige Körper des vorgeschichtlichen Walles liegt auf einer Kulturschicht aus der Urnenfelderzeit, aus ihrer schlesischen Phase. Der Wall wurde dann von den Slawen etwas erhöht und durch Pfosten gefestigt. In der oberen Schicht fand man einen silbernen Denar des ungarischen Königs Stephan I. /997 - 1038/.

Der Schnitt durch den kleinen vorgeschobenen nördlichen Wall unter der Akropolis bestätigte, dass er künstlich aufgeschüttet ist.

Auf den ebenen Flächen westlich der Akropolis und der ersten Vorburg hat man in neun Sonden eine vorgeschichtliche und slawische Besiedlung festgestellt. Die Sonden beglaubigten völlig die Voraussetzung der geophysikalischen Messung.

SLOVANSKÉ SÍDLIŠTĚ V NUZÍŘOVĚ

/okr. Brno-venkov/

Čeněk Staňa, AÚ ČSAV Brno

Po orbě na podzim 1980 objevil posluchač VUT v Brně Václav Růžička z Lipůvky jz. od obce Nuzířova, okr. Brno-venkov, na rozoraném žlutohnědém poli tmavé skvrny. Při bližším ohledání místa nalezl v tmavé hlíně slovanské střepy, takže lze předpokládat, že orba narušila sídlištní jámy. Část střepů přinesl ukázat koncem listopadu do Archeologického ústavu ČSAV v Brně.

Sídliště leželo na svahu, skloněném k jihovýchodu, nad pravým břehem potůčku, tekoucího od Nuzířova do říčky Lubě. Místo je asi 0,5 km od záp. konce osady, jv. od silnice z Nuzířova do Malhostovic. Vzdušnou čarou je asi 1500 m západně od známé mladohradištní lokality Sv. Klement u Lipůvky, okr. Blansko.

I když vybraný soubor čítal pouze 17 střepů, které reprezentovaly 17 různých nádob, tvořil svérázný, v podstatě jednolitý celek, významný pro poznání slovanského vývoje ve střední části Boskovické brázdy. Svěrák se projevuje především v materiálu, ovlivněném lokálními zdroji: nádoby byly zhotoveny ze zrnitého materiálu s různým množstvím písku, jemného nebo hrubšího, jeho podstatnou složkou téměř ve všech případech byla slída. Silná příměs nestejnokrnné slídy v jednom okrajovém zlomku dala struktuře materiálu hrubě lupínkovitý ráz, další dva okraje se silnou příměsí slídy vykazovaly jednak v profilaci, jednak ve výzdobě typologicky nejmladší znaky, a to vytažení okraje šikmo ven nahoru, podtržené uvnitř horizont. Žlábkem, a měkké vydělení hrdla, na jehož úpatí byla řada šikmých protáhlých vrypů, níže pak dvě dvou- až třínásobné vlnice. V barvě nádob převažovaly hnědé tóny, vně často světle a oranžově hnědé, uvnitř okrově šedé; vyskytla se i černá místa způsobená kouřem. Vztah barvy vně a uvnitř na většině zlomků naznačuje, že nádoby byly patrně přibližně stejně vypalovány bez ohledu na strukturu materiálu jednotlivých hrnců /zrnitost, množství písku či slídy v hlíně/, takže nakonec se jeví některé střepy jako velmi dobře vypálené, jiné, hlavně s hrubším pískem či většími zrny slídy, jež jsou potom drobné, jako málo vypálené. Mezi nádobami dominovaly hrncovité tvary. Dva větší zlomky z horních částí těl snad ukazují na banaté láhve. V menšině jsou hladce vyhnuté okraje jednoduše seříznuté. K nejjednodušším úpravám okrajů patří nevýrazný žlábek na vnitřní straně, zeslabení ke rtu na vnější straně. Výraznější již je lehké odsazení či měkké zlomení ke rtu, jeho zduření na vnější straně a členění obvodovými rýhami. Hlavní výzdobné prvky představují vícenásobné vlnice a vícenásobné šikmé vrypy, případně jejich kombinace. Nejstarobylější zlomek, zdobený vícenásobnou vlnicí mezi dvěma pásy rýh má relativně nejlépe promíšený materiál s jemnou slídou.

Při datování souboru je nutno vzít v úvahu jeho regionální zvláštnost nepochybně úzce spjatou s nálezem v blanenské železářské oblasti a přihlídnout ke keramickému inventáři z nedalekého mladohradištního sídliště v poloze Sv. Klement u Lipůvky, které pravděpodobně začíná okolo roku 1000. Zlomky nádob ze sídliště v Nuzířově vykazují zřetelné znaky středohradištní keramiky a to zejména její vyspělé, povolkomoravské fáze. Nelze vyloučit jeho počátky na sklonku 9. století, jeho těžiště však je třeba hledat v 10. století.

Slawische Siedlung in Nuzířov /Bez.Brno-venkov/. Nach der Ackerung im Herbst 1980 waren in dunklen Flecken auf dem Felde SWW von der Gemeinde Nuzířov slawische Scherben gefunden worden. Es waren hier offensichtlich Siedlungsgruben aus der jüngeren Phase der mittleren Burgwallzeit /Ende des 9. - 10. Jahrhunderts/gestört worden. Die Keramik hat gewisse Analogien auf Siedlungen des Eisen -

verhüttungsraumes um Blansko. Die Lokalität, die ca. 1500 m westlich von der bekannten jungburgwall - zeitlichen Siedlung in der Flur Sv. Klement bei Lipůvka entfernt ist /darauffolgender Siedlungshorizont vom Beginn des 11. Jahrhunderts/, ist wichtig für die Erkenntnis der slawischen Entwicklung im mittleren Teil des Boskovicer Grabens.

STŘEDOHRADIŠTNÍ SÍDLIŠTNÍ NÁLEZ Z KUROVIC

/okr. Kroměříž/

Helena Chybová, Muzeum Kroměřížska Kroměříž

Na lokalitu upozornil spolupracovník Muzea Kroměřížska p. Fr. Košina z Holešova, který zjistil tmavé skvrny na polích jižně od obce Kurovice na Holešovsku. Přímou z narušených kulturních objektů vybral několik střepeň, které odevzdal v muzeu. Na podzim r. 1980 provedli pracovníci Muzea Kroměřížska povrchový průzkum lokality a záchranný výzkum jednoho, rozorávkou silně narušeného objektu.

Naleziště je situováno na mírně k SV skloněném svahu v n.v. 230 m, asi 300 m jižně od obce v polní trati zvané "Úzký". Nachází se přibližně 50 m východně od bývalého obecního hřbitvu, kde v minulosti těžba hlíny silně narušila kostrové pohřebiště, datované nálezy do střední doby hradištní¹.

Zkoumaný sídlištní objekt se po skrývce ornice jevil jako sytě tmavě zbarvená skvrna přibližně oválného tvaru o rozměrech 290 x 200 cm, delší osou orientovaná ve směru V-Z, s kamennou destrukcí uprostřed, tvořenou drobnými přepálenými kameny a promísenou keramickými střepeň a zvířecími kostmi. Kamenná destrukce, která jen nepatrně zasahovala do podloží, byla ve východní části objektu silně narušena orbou a její zbytky byly orbou roztaženy po blízkém okolí. Asi 50 cm od západního okraje kamenné destrukce probíhal v délce 70 cm žlábek /š. 15 cm, hl. 10 cm/. Zbytky podobného žlábků, vyplněné tmavě zbarvenou výplní, byly v délce 50 cm patrné rovněž na protilehlém východním okraji destrukce. Objekt byl po obvodě lemován drobnými kúlovými jamkami /pr. 8-10 cm, hl. 10-15 cm/, které nevytvářely pravidelný systém a jsou stopami zřejmě častých oprav a přestaveb. Koncentrace těchto drobných jamek zapuštěných 10-15 cm do sprašového podloží byla patrná po začistění objektu také uprostřed a přímo pod kamennou destrukcí. Po vybrání kompaktní sazovité výplně promísené střepeň, kostmi a uhlíky bylo zřejmé, že střední část objektu přibližně v rozsahu kamenné destrukce byla mísovité zahloubena do podloží /maxim. zahloubení 15 cm/. Tento prostor je možno s největší pravděpodobností považovat za pozůstatek otopného zařízení s kamennou konstrukcí /zaklenutí nebo prosté obložení kameny/.

Objekt lze tedy interpretovat jako zbytek nadzemního obydlí patrně srubové konstrukce, s mírně zapuštěnou středovou částí, v níž bylo situováno otopné zařízení. Jde tedy o typ nadzemní stavby s lehce sníženou podlahou nebo pouze její částí, běžný v časně slovanském a velkomoravském období.

Kromě početné keramiky byly v obsahu výplně objektu nalezeny četné zvířecí kosti, podle osteologického určení /prase, skot, ovce, srnec, zajíc, kur?/, dále kostěný propletáček, zlomek roubíkovitého předmětu z parduboviny a část kamenného pískovcového brousku. Soubor získaných nálezů je možno považovat za uzavřený nálezový celek, většina nálezů pochází ze zkoumaného objektu a naznačuje chronologii jednoho časového horizontu. Nalezenou keramiku lze rámcově zařadit do středohradištního období. Odpovídá tomu jak profilace okrajových zlomků, tak složení materiálu, výzdoba a technologie výroby.

Na základě průzkumu lokality lze konstatovat, že sídliště zaujímalu výhodnou polohu na téměř celém úbočí SV svahu v dosahu dnes již zaniklého vodního zdroje. Jeho existenci lze dát do přímé souvislosti s plochým kostrovým pohřebištěm, situovaným v těsné blízkosti. Nově zjištěná sídlištní lokalita u Kurovic tvoří součást komplexu převážně středohradištních lokalit slovanského sídelního okruhu levobřežního Pomoraví, situovaných na okrajích terasových stupňů nebo na zvýšených terénních vlnách přímo v inundačním terénu řeky Moravy, je jejich průzkumu nebyla zatím věnována patřičná pozornost.

Poznámka:

- 1 I. L. Červinka, Slované na Moravě a říše Velkomoravská, Brno 1928, 153; B. Dostál, Slovanská pohřebiště ze střední doby hradištní na Moravě, Praha 1966, 137; J. Skutil, Další nález slovanského kostrového hrobu z Kurovic, PV Brno 1962, 65; Týž, Další nález slovanského hrobu v Kurovicích u Holešova, Zprávy obl. muzea v Gottwaldově 1963, č. 1, 30.

Mittelburgwallzeitlicher Siedlungsfund aus Kurovice /Bez. Kroměříž/. Südlich der Gemeinde in der Flur "Úzký" ca. 50 m östlich der ehemaligen Gemeindelehmgrube, wo die Förderung schon früher ein mittelburgwallzeitliches Skelettgräberfeld störte, wurde bei der Ackerung ein Siedlungsobjekt von ovaler Form mit einer Steindestruktion in der Mitte gestört. Man kann diesen als Rest

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1980

- Vydává: Archeologický ústav ČSAV v Brně, sady Osvobození 17/19
Odpovědný redaktor: akademik Josef Poulík
Redaktoři: Dr. A. Medunová, Dr. J. Meduna, Dr. J. Říhový
Překlady: Dr. R. Tichý, E. Tichá
Kresby: A. Malinková
Na titulním listě: stříbrná mince z mladohradištního hrobu v Mušově
Tisk: Moravské tiskařské závody, n.p. Olomouc, závod Gottwaldov, provoz 34 - Kyjov
Evidenční číslo: ÚVTEI - 73332
Vydáno jako rukopis: 450 kusů - neprodejně